

Hjælperedskab i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol

Dette hjælperedskab har til formål at give et indblik i de bekymringstegn, der kan være ved æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Dokumentet skal give en fælles forståelse for begreberne og sætte rammerne for, hvad fagpersoner skal se efter, hvor der er bekymring for en borgers trivsel og udvikling.

Hjælperedskabet indeholder desuden oplysninger om lovgivning samt konkrete arbejdsværktøjer, der kan anvendes i sager vedr. æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

Definitioner

Begreberne æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol kan defineres forskelligt. Nedenstående definition af æresrelaterede konflikter er den definition, der anvendes i vejledning til serviceloven (kapitel 2 i vejledning 3).

Hvad er æresrelaterede konflikter?

"Ved en æresrelateret konflikt forstås en konflikt, som knytter sig til opfattelsen i en familie af, at et familiemedlem har krænket familiens ære. Æren er tæt knyttet til den unges (kvindes) seksualitet, som skal kontrolleres, så den unge bevarer sin ærbarhed. En krænkelse af familiens ære kan f.eks. opstå i tilfælde, hvor et familiemedlem har en kæreste, har sex uden for ægteskab eller har en ægtefælle mod familiens ønske. Æreskodekset gælder kun i nogle familier, og det er ikke knyttet til bestemte religioner eller kulturer.

Familiens ære er knyttet til en opfattelse af familien som en samlet enhed, hvor den enkeltes handlinger kan påvirke hele familiens ære positivt eller negativt. Familien kan både omfatte den nære familie og den udvidede familie – også transnationalt. Familiens ære skal således opretholdes både over for etniske grupper lokalt og transnationalt. F.eks. kan et fjernt, men indflydelsesrigt familiemedlem, der opholder sig i udlandet, have indflydelse på, hvordan en ung skal leve sit liv i Danmark, ligesom den justits, der i nogle tilfælde udøves i lokalmiljøet, har betydning for familiens ære. Hvis en ung handler på en måde, som i familiens øjne krænker æren, kan familien reagere på forskellig vis for at forhindre den unges handlinger. Det betyder, at familien f.eks. kan opstille restriktioner i forhold til den unges skolegang, fritidsliv, valg af venner m.v. Der kan også være tale om isolering af den unge, indespærring, trusler, vold, genopdragelsesrejse, tvungen forlovelse, tvungen religiøs vielse uden borgerlig gyldighed, tvangsægteskab og i værste fald drab. I de sager, der eskaleres, vil der ofte være tale om, at familien i første omgang har forsøgt at korrigere den unges adfærd på en mindre indgribende måde"

Hvad er negativ social kontrol?

Negativ social kontrol er et delelement af æresrelaterede konflikter og kan i nogle tilfælde være første tegn på, at en konflikt er under optrapning, eller at et barn eller en ung mistrives. Negativ social kontrol defineres

af Udlændige- og Integrationsministeriet således (Styrelsen for International Rekruttering og Integration, 2018):

”Negativ social kontrol i forhold til æresrelaterede konflikter handler om handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder. Det kan f.eks. være kontrol eller restriktioner i forhold til livsstil, fritidsaktiviteter, sociale relationer, valg af ægtefælle eller retten til at bestemme over sin egen krop. Det kan få konsekvenser for den enkelte i form af f.eks. manglende frihed og lighed samt deltagelse i skole- og fritidsaktiviteter¹.”

Bekymringstegn

Nedenstående bekymringstegn skal ikke bruges som en tjekliste, og blot fordi nedenstående tegn ikke optræder betyder det nødvendigvis ikke, at en borger ikke kan være udsat for æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Der skal foretages en grundig vurdering af de enkelte tilfælde, men det er vigtigt at indtænke muligheden for, at den borger der udviser nedenstående tegn kan være udsat for en æresrelaterede konflikt eller negativ social kontrol. Hvis en række af nedenstående adfærdsændringer optræder, kan der være grund til at undersøge nærmere.

Opmærksomhedspunkter, som kan være tegn på negativ social kontrol:

- Kontrol og overvågning af computer og telefon
- Kontrol af påklædning
- Kontrol af socialt liv, fritidsaktiviteter, færd og valg af venner
- Kontrol af valg af ægtefælle
- Ingen ret til at bestemme over egen krop – krop og seksualitet kontrolleres af andre

Opmærksomhedspunkter, der kan være tegn på æresrelaterede konflikter:

- Isolering
- Indespærring
- Følelsesmæssig afpresning
- Trusler
- Vold
- Genopdragelsesrejse
- Seksualitet, mødomsforestillinger og jomfrutjek
- Tvungen forlovelse eller religiøs vielse uden borgerlig gyldighed
- Tvangsægteskab

¹ <http://uim.dk/arbejdsomrader/aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol/hvad-er-aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol>

Hvis et barn/ung er udsat for negativ social kontrol eller æresrelaterede konflikter, vil han/hun ofte ændre adfærd. Det kan for eksempel være, at barnet eller den unge er blevet mere indadvendt, har højere fravær fra skolen, har problemer med at koncentrere sig, er tavs, føler sig trist og hjælpeløs og viser tegn på selvdestruktiv adfærd. Tegnene er de samme som ved andre former for mistriivsel, såsom omsorgssvigt, vold og seksuelle overgreb, hvor adfærdsændringer ofte er de tydeligste tegn på, at noget er galt. Markante og negative ændringer i barnets/den unges adfærd bør derfor altid give anledning til drøftelser med kolleger/nærmeste leder for at afklare, om der er behov for hjælp eller støtte til barnet eller den unge (Styrelsen for International Rekruttering og Integration, 2018).

Sikkerhed

En vigtig faktor i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol er sikkerhed. Den enkelte borgers sikkerhed kan i disse sager være særlig udsat. Derfor er det vigtigt at afdække alvorligheden i den enkelte sag samt afdække hvilke sikkerhedsmæssige forhold, der skal foretages. Der skal løbende foretages risikovurdering (evt. ved hjælp af Bekymringsbarometeret – se side 4).

Risikovurdering

Det er vigtigt at være opmærksom på det risikoniveau, der kan være gældende for barnet/den unge i sager med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Der kan være alvorlige konsekvenser i disse sager, og myndighedsrådgivere bør derfor foretage en risikovurdering efter anbefalingerne i actioncards. Risikovurderingen skal opdateres løbende. En risikovurdering skal altid foretages inden forældrene kontaktes, da forældreinddragelse kan forværre barnets/den unges situation. I en risikovurdering skal det ligeledes vurderes, om der er særlige hensyn til samarbejdspartnere, der skal foretages for at sikre barnets / den unges sikkerhed. Det er eksempelvis gældende i forhold til udveksling af oplysninger. I sager hvor det er unge/voksne over 18 år kan det være relevant, at kommunen overvejer, om der skal foretages navne- og adressebeskyttelse.

Sikkerhedsplan

Det kan være nødvendigt at lave en sikkerhedsplan med fokus på:

- Hvad gør den unge, hvis tingene pludseligt spidser til?
- Hvem kan den unge kontakte, hvordan og på alle tider af døgnet?
- Hvem reagerer og hvordan, hvis den unge f.eks. ikke vender tilbage på aftalte tidspunkter?

Sikkerhedsliste til unge kan findes [her](#).

Det er vigtigt, at sikkerhedsplanen løbende opdateres, hvis situationen ændrer sig. En geografisk flytning af den udsatte person kan være et eksempel herpå, da sagen skal videregives til en anden kommune. Vigtig viden samt ansvar kan i sådan et tilfælde gå tabt.² Det er vigtigt, at barnet/den unges adfærd ligeledes er et element i sikkerhedsplanen. Det kan omhandle brug af mobiltelefoner og sociale medier. I disse komplicerede sager kan sikkerhedskonsulenterne assistere.

Særligt kvalificerede opholdssteder/sikrede institutioner

I særlige tilfælde hvor borgerens sikkerhed er alvorlig udsat, kan det være nødvendigt at tage kontakt til særligt sikrede institutioner, som eksempelvis:

- RED Safehouse (to sikrede opholdssteder for kvinder, mænd og par uden børn med behovs for sikkerhed efter at have været udsat for negativ social kontrol, æresrelateret vold, tvangsægteskab eller trusler herom): <http://red-safehouse.dk/>
- Rosenly (landsdækkende specialkrisecenter for voldsudsatte og sikkerhedstruede kvinder med minoritetsbaggrund og deres børn): <https://sanktlukas.dk/rosenly/>
- Kvindekrisecentre

Kommunen kan beslutte, at barnets/den unges anbringelsessted ikke oplyses til familien eller netværk af hensyn til barnets/den unges trivsel. Hvis trusselniveauet er højt, og den unge anbringes på en særlig sikker institution, bør den unge efterlade sit simkort på kommunen.³

Relevant lovgivning

I arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol er det relevant at være opmærksom på bestemte dele af lovgivning. Som kommunal medarbejder er det vigtigt at kende til den del af lovgivningen, der relaterer sig til området, og som særligt har fokus på de sikkerheds- og beskyttelsesmæssige hensyn, der skal varetages i disse sager. Eksempelvis er du som kommunal medarbejder forpligtet til at føre tilsyn med børn og unge under 18 år i kommunen. Desuden har du som kommunal medarbejder pligt til at tilbyde rådgivning og handleplan til voksne over 18 år, der er involveret i en æresrelaterede konflikt jf. SEL §12 a. Handleplanen skal udføres sammen med borgeren, og skal blandt andet indeholde en risikovurdering.

[Læs mere om relevant lovgivning på området på udlændinge- og integrationsministeriets hjemmeside.](#)

Værktøjskasse

² Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol, 2018 s. 78

³ Håndbogen s. 39

I dette afsnit kan du orientere dig om konkrete værktøjer, der kan anvendes i håndteringen af negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter. Flere gode råd ift. det sociale arbejde, herunder spørgeteknik og struktur, kan findes i VIVEs ”Metoder i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol”.

App'en Mærk

App'en 'Mærk' er henvendt til fagfolk og unge, der er påvirket af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. I App'en er der oplysninger om æresrelaterede konflikter, eksempelvis om rettigheder, handlemuligheder samt støtte- og vejledningsmuligheder for både fagfolk og unge.

Håndbog til kommuner

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) har udgivet en håndbog, hvis formål er at hjælpe kommunerne i arbejdet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Formålet er at klæde kommunale medarbejdere bedre på til at håndtere de tvivlsspørgsmål og gråzoner, der eksisterer i disse sager. Håndbogen kan læses [her](#), og der er blandt andet et eksempel på en handleplan (under 18 år), der kan være relevant at anvende i arbejdet.

Kursuskatalog om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol

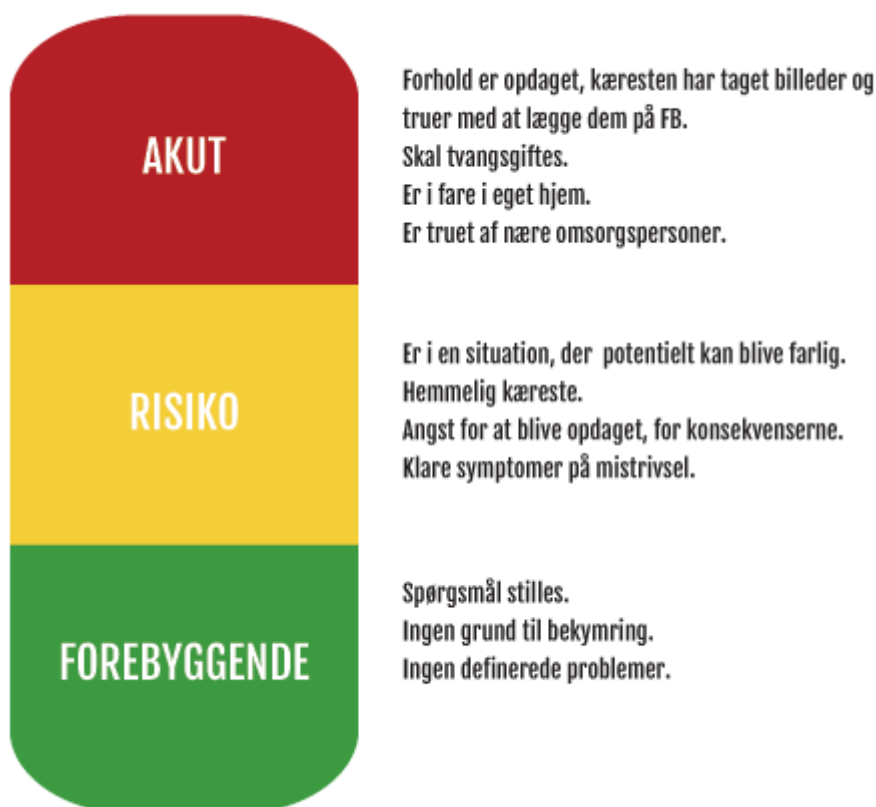
Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) tilbyder en række opkvalificerende kurser, temadage og andre relevante arrangementer. Formålet er at opkvalificere frontmedarbejdere samt udbrede viden om området. Du kan læse om, hvilke kurser der tilbydes [her](#).

I det følgende præsenteres tre konkrete arbejdsværktøjer:

- Bekymringsbarometeret (risikovurdering)
- Kulturagrammet (spørgeguide)
- Fokuscirklen (overblik over personens samlede situation)

Bekymringsbarometeret⁴

Bekymringsbarometeret kan bruges til at vurdere, hvor akut situationen er. I æresrelaterede sager kan man opleve, at situationen kommer ud af kontrol. Derfor kan det være en god ide at bruge bekymringsbarometeret, så man hele tiden kan holde for øje, hvor bekymret man reelt bør være.

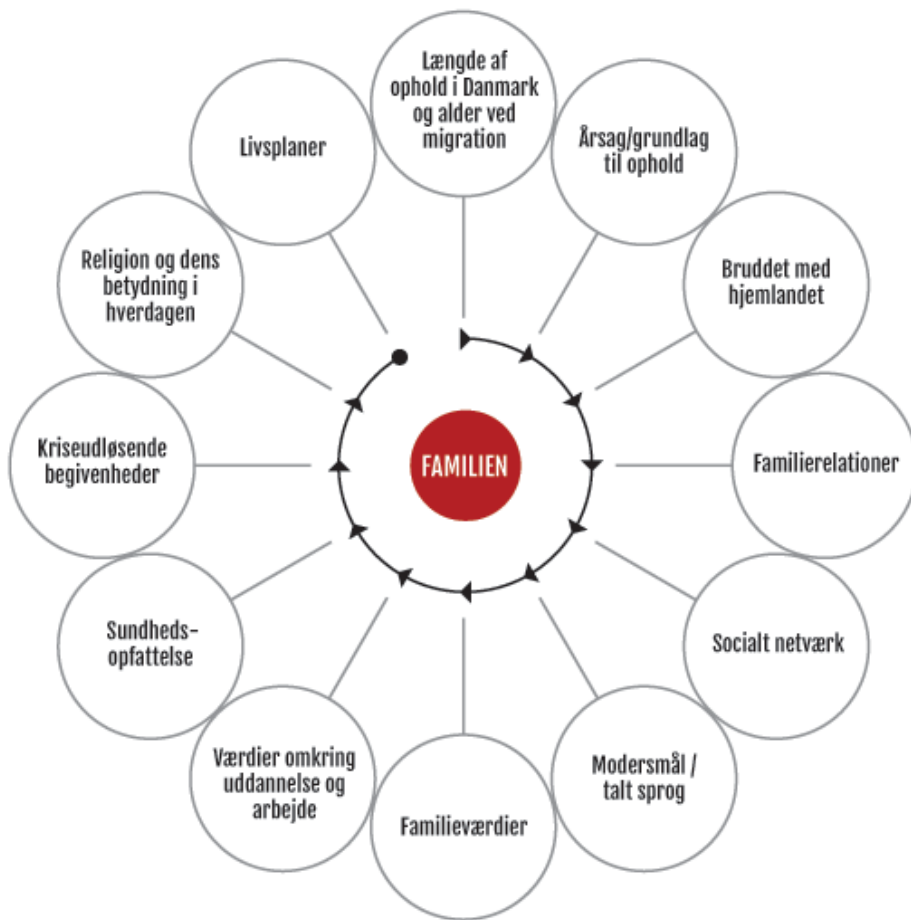

Kulturagrammet⁵

Kulturagrammet er en model, der kan give et mere nuanceret billede af en person med minoritetsbaggrund og dennes baggrund. Modellen kan bruges som en slags spørgeguide, der kan forhindre, at man drager forhastede konklusioner baseret på fordomme. Især i komplekse familiesager er modellen god, fordi man måske kan få nye ideer til konkrete handlemuligheder (Etnisk Ung, 2018).

⁴ Bekymringsbarometeret er udviklet af Susanne W. Fabricius, Etnisk Ung.

⁵ Kilde: <https://www.etniskung.dk/Den-gode-samtale/Kulturforstaaelse/Kulturagrammet/>

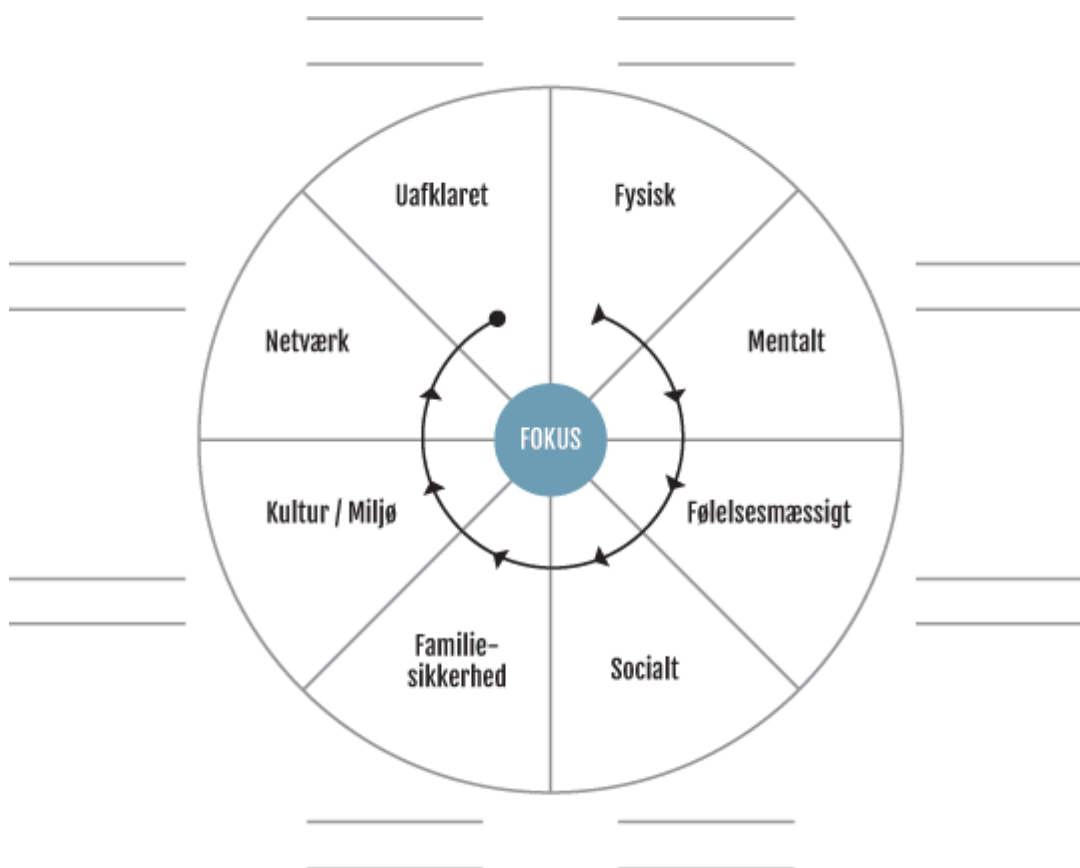

Fokuscirklen⁶

Fokuscirklen er en model, man kan anvende til at danne sig et overblik over personens samlede situation. Modellen kan betragtes som en huskeliste, der afdækker personens egne ressourcer og vanskeligheder samt de relationer og miljøer, personen færdes i. Man kan med fokuscirklen systematisere de iagttagelser og den viden, man som fagperson har til rådighed.

Man kan opstille processen i tre faser:

1. Indsamling af viden – heriblandt hvilke aspekter, der er uafklarede.
2. Opsummering af den indsamlede viden
3. Beslutning af fokus- eller udviklingspunkter.

⁶ Kilde: <https://www.etniskung.dk/Den-gode-samtale/Kulturforstaaelse/Fokuscirklen/>